

YENİ DÖNEM - YENİ SİYASET

1- PARTİLER

AK PARTİ: İKİ PARTİ ALGISI-ÜÇ DÖNEM

Bu parti ile ilgili değerlendirmenin temeli, söz konusu partinin isminden başlamaktadır. Bu partiye AKP denilmesi ile Ak Parti denilmesi arasında, sadece bir ifade değil temel bir yaklaşım farklılığı da vardır.

AKP, bu partinin dışında bulunmaktan ziyade bu partiye eleştirel bir duruşu gösteren başlangıç kelimesi iken, Ak Parti de, tam tersine bu partinin perspektifinden bir anlatımı veya bu partinin kendini ifade etme biçimine saygı duyan bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Ak Partinin kuruluşundan 3 Kasım seçimlerine, 3 Kasım seçimlerinden 22 Temmuz seçimlerine ve 22 Temmuz sonrası ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken süreçleri ifade etmektedir.

Kuruluşundan 3 Kasım 2002 seçimlerine kadar geçen dönem, bu partinin bir çeşit bilinmezlik dönemidir. Fazilet Partisi'nden ayrılanlar ile bu ekibe dahil edilen isimlerden oluşan parti, kurumsal yapısından ziyade Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği ile kendini duyuruyor. Parti, siyasete eğilimli olup da, mevcut partilerde kendilerine yer bulamayanların veya mevcut partilerde istedikleri konumları elde edemeyenlerin de doğal ilgi alanı haline de dönüşüyordu.

Ak Parti, taşra unsurlarıyla beraber klasik İslamcı siyasal kadroyu, 28 Şubat'tan itibaren blok bir tavra sürüklenmiş bulunan geleneksel ve modern dini yapıları ve muhafazakar çevre unsurlarını, İslamcı iş alemi mensuplarıyla birlikte süratle kendi bünyesine adapte ettiği gibi, ekonomik krizlerden ve askerinin daimileşen müdahalelerinden bunalıp bıkmış sade vatandaşları da mutedil bir tavır takınmasıyla seçim öncesinde seferber edebilmişti.

Hal böyle olunca, 3 Kasım seçimlerinin sonuçları, aşağı yukarı, aylar öncesinden belliydi. Buna rağmen Ak Parti ekibinin iktidara hazırlıklı oldukları söylenemez. Bu partiye iktidar, her zaman umulan, beklenen, ama gerçekleşmesi hazır olunmayan bir hayale kavuşur gibi gelmiştir.

İlk iktidar dönemi Ak Parti açısından, koalisyon ortaklığının ilgiyi dağıtan elastiki yapısının koruması olmaksızın, her sorunla, her durumla ve her kurumla yüzleşmenin getirdiği ürkekliğin hakim olduğu bir süreç olmuştur. Özellikle asker ve yargı gibi güç odakları ile doğrudan karşı karşıya gelmeme politikası izlenmiştir. Cumhurbaşkanı ile atamalar konusunda yaşanan ilk sıkıntıların ardından vekalet yöntemi ile bu mücadeleden vazgeçilmiş, ancak sorun kanunların onaylanması konusunda sürüp gitmiştir.

Ak Partinin üçüncü dönemi 22 Temmuz seçimleri sonrasıdır. Başbakan Erdoğan, 22 Temmuz seçimlerine beklenmedik derecede büyük bir meclis grubu revizyonu ile gitmiş, bu çerçevede parti içerisinde Abdullah Gül dahil muhtemel alternatif odağı isimleri mümkün mertebe zayıflatmıştır. Bu partiyi yönetenler dahil, kimsenin samimi olarak seçimlerde alınan oy oranına ulaşılmasını beklemediği açıktır. Ancak, elde edilen yüksek oy oranı, güç yanında sorunlar da getirmiştir. Hükümet yapısının büyük ölçüde muhafaza edilmesi, 22 Temmuz sonrası bu parti için yeni bir dönem olmaktan ziyade, eski dönemin devamı bir görüntü ve psikolojiye sokmuştur. Seçim sonrası gündeminde önce Cumhurbaşkanı seçimi, arkasından terörün öne geçmesi, bu partiye ilgili ileriye dönük derinlikli ve ciddi değerlendirmeler yapılmasının önüne geçmiştir.

Ak Parti, 22 Temmuz sonrası, büyük ölçüde eski dönemin devamı niteliğinde bir görüntü arz etmekle birlikte, kimi yeni açılım arzuları da yok değildir. Ancak, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve terör gibi iki yoğun gündem konusu, bu çerçevedeki gelişmelerin takibini zorlaştırmaktadır.

Öte yandan, Ak Partinin bu dönemde projelerini hayata geçirme konusunda, önceki döneme göre daha cesur davranması muhtemeldir. Yeni dönemi anayasa değişikliği gibi radikal bir projeye açması, diğer çalışmalarını daha rahat sürdürme stratejisinin ürünü olarak da değerlendirilebilir. Bununla birlikte, terör meselesinde hem kamuoyunu tatmin edecek, hem somut sonuçlar doğuracak, hem de uluslararası ilişkilerine zarar vermeyecek bir politika izleme zorunluluğu, hükümeti en çok sıkıntıya sokacak husus olarak gözükmektedir.

MEVCUTLA İHTİYAÇ ARASINDA SIKIŞAN PARTİ: CHP

Türkiye'deki geleneksel devletçi sol anlayış, tarihindeki en sıkıntılı dönemlerinden birini yaşamaktadır. CHP, ne yüzde 20'ye sıkışmış tabanını, ne de projelerinin siyasal ayağını bu parti aracılığıyla uygulamaya çalışan kesimleri tatmin etmeyen bir performansla varlığını sürdürmektedir.

CHP'nin en önemli problemi, mevcut söylem, örgüt ve kadroları ile, ülkenin çoğunluğuna, en azından kendisini iktidara taşıyacak kadar bir bölümüne hitap etmeyi başarmak bir yana, mevcut kitlesini bile koruyacak açılım alanından mahrum bulunmasıdır.

Türk toplum yapısının ana damarını oluşturan genel olarak milliyetçi ve muhafazakar, ekonomide liberal, devletin sosyal niteliğine önem veren, modern hayatın nimetlerinden yararlanma ile inançlarını yaşamayı aynı zamanda başarabilen kesimlerle CHP arasındaki makas kapanmadığı sürece, bu partiye iktidar yolunun açılması mümkün gözükmemektedir.

Ancak, CHP'nin mevcut kadrolarının anlayış biçimi ve çıkarları bu tür bir dönüşüme uygun değildir.

Aynı şekilde, yüzde 20'ler düzeyinde sıkışıp kalan mevcut tabanı riske atma korkusu, bu gerçeği görüp, söz konusu dönüşümü düşünenlerin önünde ciddi bir engel olarak durmaktadır.

Destekçileri muğlak Mustafa Sarıgül'ün, sağlıklı ve ideolojik bir temele dayalı olmasa bile, oportünist bir yaklaşımla ve el yordamıyla gerçekleştirdiği bu çerçevedeki açılımların dahi CHP bünyesine ağır gelmiş olması düşündürücüdür.

CHP'nin önümüzdeki günlerde bu sorunu nasıl aşacağı ve yeniden iktidar adayı bir parti haline gelip gelemeyeceği meçhuldür.

CHP'deki İç Mücadele: Ölüm Döşegindeki Hastanın Tereke Kavgası

CHP'de, 22 Temmuz seçimleri sonrası başlayan huzursuzluk yeni gelişmelerle devam etmektedir. Mustafa Sarıgül'ün başlattığı hareketi savuşturan CHP Genel Merkezi, bu defa kendi gerontokratik kadro yapısı içinde sıkıntılar yaşamaktadır.

Baykal'ın yakınında olduğu bilinen fakat zihniyet olarak ondan da “tutucu” Haluk Koç, genel başkanlık için aday olma hazırlığına girmiştir.

Partinin etkili isimlerinden Oğuz Oyan'ın yönetim görevlerinden istifasının yankıları henüz dinmemişken, 1996 yılından beri bu işi yürüten Kadın Kolları Başkanı Güldal Okuducu görevinden alınmıştır.

Bu arada, parti meclisini olağanüstü toplamak isteyen Genel Başkan'a muhalif isimlerin teşebbüsü de kamuoyunda parti yönetimi ile ilgili tartışmaları alevlendirmiştir. Baykal'ın, parti binasında olduğu halde Ankara dışında bulunduğunu söyleyerek parti meclisinin olağanüstü toplantısına katılmadığı iddiaları, konuyu magazin boyutundaki tartışmalara kadar götürmüştür.

Baykal ve ekibinin, 22 Temmuz seçimleri sonrasında üzerlerinde oluşan yoğun istifa baskısını, sorunu zamana yayarak çözme politikası, tüm bu gelişmelere rağmen işlemeye devam etmektedir. Şu ana kadar parti içinde Baykal ve ekibini gerçekten zorlayacak bir gelişme yaşanmamıştır.

Öte yandan, CHP yönetimi, 22 Temmuz seçimleri öncesinde Cumhurbaşkanlığı ve Meclis çalışmaları konusunda geliştirdikleri tavra ters düşmemek için, yeni dönemde de bazı davetlere veya toplantılara katılmama politikasını işletmeye devam etmektedirler.

Baykal'ın, kendi politikasının doğruluğu konusundaki ısrarı, buna karşılık CHP açısından yaşanan olumsuzlukları iktidar partisinin yöntemlerine bağlayan tavrı, artık kendi destekçilerini dahi tatmin etmemektedir.

CHP'deki iç mücadele, parti içindeki statükoyu değiştirmeye yetmemekle birlikte, giderek daha hızlı bir şekilde bu partiyi Türk siyasetinde alternatif olmaktan çıkarmaktadır. Netice olarak, “aslan” sosyal demokratlar ülke siyasetinden tecrit olarak tekrar kendi iç çekişmelerine, bir başka ifadeyle kongre siyasetlerine teslim olma eğilimindedirler. Bundan dolayı da, hem yeni siyaset anlayışı üretme, hem de liderlik açısından CHP'deki kısırlığın yakın zamanda aşılabilmesine ilişkin bir işaret gözükmemektedir.

AK PARTİYE PARALELLİK İLE MUHALEFET TALEBİ CENDERESİNDEKİ MHP

MHP, henüz ne 1999 yılındaki elde ettiği başarılı sonucun, ne de 2002’de yaşadığı şokun etkisini üzerinden atamamış bir görüntü çizmektedir.

Bir yandan geçmişte yaşadığı sıkıntılardan çıkardığı dersle Cumhurbaşkanının seçimi gibi konuları bir an evvel sorun alanı olmaktan çıkartma yönünde irade gösteren MHP, diğer taraftan da parti içi ve dışı odakların “AKP’ye yeterli muhalefet yapılmıyor” baskısına maruz kalmaktadır.

Bu vesile ile, MHP’nin Gül’ün Cumhurbaşkanı seçilmesini kolaylaştıran bir tavır almasının, gerek askerlerle ilişkilerini bozarak gerek partisi içerisindeki dengeler üzerindeki hakimiyetini zedeleyerek Başbakanı zayıflatmaya matuf bir siyasi manevra boyutu taşıdığına da dikkat çekilebilir.

MHP’nin en büyük sıkıntısı, bazı parti yönetimi mensupları ile parti üzerinde etkili elit kesimlerin öngördükleri politikalarla tabanın arzu ettiği/kabul edebileceği politikaların kısmi farklılaşmasıdır. MHP tabanının Ak Parti ile arasında yoğun bir etkileşim ve geçişlilik olduğu bilinen bir gerçektir. Bu ilişki, MHP’nin bir takım temel konularda Ak Parti ile aynı paralele düşmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Muhalefet etme gereği ve baskısı ile Ak Partinin paraleline düşme riskinin yarattığı bu çelişki hattı MHP’nin, en azından kendini milliyetçi olarak tanımlayan kesimlerle arasındaki ilişkinin oy desteği haline dönüşmesinin önündeki en büyük engeldir. Ak Partiyi ve bu partiye oy verenleri, konuların içerik analizini yapmadan, sadece muhalefet yapmak adına karşısına alma politikasını kırabilen bir MHP’nin, Türkiye’de iktidar olabilmek için desteği mutlaka alınması gereken merkezdeki milliyetçi-muhafazakar seçmenle arasında sağlam kanallar oluşturma yönünde avantaj elde edeceği kesindir. Bunun olabilmesi de ancak, Türkiye şartlarında, MHP liderinin ve genel merkez kadrosunun ne kadar risk alabilecekleri ile ilgilidir.

Son dönemde yaşanan bazı gelişmeler, MHP’nin klasik milliyetçi hassasiyetler temelinde ama muhafazakar tabanla da frekans uyuşturarak, 1999-2002 döneminde verdiği statüko gölgesindeki parti imajından kurtulma yönünde devlet siyasetinden parti siyasetine avdet etmek istediğini düşündürmektedir. Netice olarak, MHP bundan sonra “siyaset” yapacak denilebilir.

TERÖRE KARŞI DURAMAYAN SİYASETİN YOK OLUŞU: DTP

PKK paralelinde siyaset yapan partiler, 1991 yılından beri TBMM’de temsil edilmiyorlardı. DTP, bağımsız adaylar yoluyla bu durumu değiştirerek, Mecliste grup kurduğunda, bir çok kişi, bunu, Kürt meselesinin terör yerine siyaset yoluyla çözümü yönünde bir fırsat olarak değerlendirmiş, daha doğrusu öyle olmasını temenni etmişti. Ancak, seçimden sonra ülke gündemini yoğun şekilde meşgul eden terör olayları sırasında DTP, kendisinden beklenen sivil/siyasal tavrı bir türlü ortaya koyamamış, terörle arasına net bir çizgi çekememiştir. Bu durum, DTP’ye karşı giderek artan bir öfkenin oluşmasına yol açmış ve bu partiye yönelik tepkiler giderek sertleşmiştir.

DTP’nin yönetim düzenlemesi sorunu ile uğraştığı bir sırada, bazı sözcüleri tarafından ve Diyarbakır’da yaptığı kongrenin sonuç bildirgesinde, toplumsal planda mutlak ayrışmanın, siyasal/ülkesel planda ise mutlak kopuşun basamaklarını teşkil edecek, tamamı Abdullah Öcalan’dan dikte/mülhem keskin ayrılıkçı talepler ortaya atılmış olması, “birlikte yaşama” beyanlarının esasen bir demagojiden ibaret olduğunu açığa çıkarmıştır.

DTP’nin, PKK ve Öcalan bir yana, Kuzey Irak’tan, Barzani’den dahi emir alır bir konuma düşmesi, bu partinin Türk siyasal yaşamındaki varlığını inisiyatifsizlik anlamında fiilen sona erdirmektedir. Parti hakkında açılan kapatma davaları da konunun hukuki boyutunu oluşturmaktadır.

Son olarak, DTP’li bazı vekillerin terör örgütü tarafından kaçırılan Türk askerlerinin iadesinde üstlenip oynadıkları heveskar rol, zihinlerde bu partinin PKK’nın siyasi uzantısı olarak konumlanmasını pekiştiren bir unsur olmuştur.

Buradaki asıl sorun, Türkiye’de Kürt sorununu terörden kesin olarak ayrı tartışma ve gündeme getirme iradesiyle hareket edebilen siyasal yapıların oluşamayışıdır. Bu durum, ister istemez bölge halkının bağımsız siyasal hareketlere destek vermediği veya veremediği, bu konunun örgütün mutlak kontrolünde olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

Ancak, Türkiye’nin terör sorununu çözme doğrultusunda ilerleme kaydedebilmesinin yollarından birinin de, silahlı gruplardan bağımsız bir siyasi hareketin oluşması olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Böyle bir yapı, örgütün kontrolünde oluşmadığı gibi devlet eliyle de kurulamaz. Bunun mutlaka bölge halkının ihtiyaç ve iradesi doğrultusunda oluşturulması gereği vardır. DTP bu fırsatı kaçırmaktadır.

SP: KENDİ MUHALEFETTE FİKRİ İKTİDARDA!

MSP/RP geleneğinin gerontokratik unsurlarının partisinin SP olduğu açıktır. Bu partinin, kendi içinde büyüttüğü evlatlarının iktidarında kenarda kalmaya mahkum gözükmeyle birlikte, dolaylı yollardan da olsa iktidardan payına düşeni aldığı söylenebilir. Ak Partide, hem bürokratik atamalarda, hem de ekonomik çıkar paylaşımında asıl söz sahibi olanların, klasik Milli Görüş geleneğinden yetişen kişiler olması, hala SP içinde olanların en azından hak ve hukuklarını koruyabilmeleri bakımından fevkalade kolaylık sağlamaktadır.

SP ile ilgili asıl sorun ise Erbakan sonrası bu partiye ne olacağıdır. Çünkü parti mevcut haliyle, ideolojik bir konumlanmadan ziyade, Erbakan'ı sevenler kulübü işlevi görmektedir.

Bu noktada, Erbakan'ın seçimler öncesi Ak Parti liderlik ve hükümetine yönelttiği sert eleştirilerin klasik İslamcı siyaset mevziinden yapılmış, Ak Partinin esas kadrolarının yüreğini sızlatacak doktriner muahezeler olduğuna dikkat çekilebilir. İslami duruş vurgulu açıklamalarıyla Erbakan, adeta son “milli” vazifesini ifa etmiş ve kendi geleneğine olduğu kadar topluma da bir vicdan borcu ödemiştir.

Erbakan'ın, seçimler öncesi Ak Parti ve yöneticileri hakkında yaptığı mezkur sert çıkışı, çarpıtarak, Ak Partiye destek olarak değerlendirenlerin de bulunduğu dikkate alındığında, bu partinin, en azından Ak Parti iktidardan düşene kadar siyaset sahnesinde bir figür olmanın ötesinde işlev üstlenmeyeceği söylenebilir.

2- YENİ DÖNEM SİYASETİ

22 TEMMUZ SEÇİMLERİ: DAĞ VOLKAN DOĞURDU SEÇİM SONRASI: VOLKAN LAV PÜSKÜRTMEYE DEVAM EDECEK GÖZÜKÜYOR

22 Temmuz seçimlerinin anlamı, seçim sürecini hızlandıran tarafların her biri açısından farklıydı. Bu konuda en gönülsüzün, sonuçtan en karlı çıkan iktidar partisi olduğu söylenebilir. Bu durum, iktidar partisinin de seçim sonuçlarını öngöremediği şeklinde değerlendirilebilir.

Türkiye’yi bir erken seçim mecburiyeti ile karşı karşıya getiren süreçte, CHP başta olmak üzere muhalefet partileri ile bu paralelde konumlandıkları düşünülen bürokratik/sivil kurumların amaçlarının çok farklı olduğu açıktır.

Tırmanan terör olayları, Cumhurbaşkanının seçilemeyişi, anayasa değişikliklerinin yapılamayışı, laiklik konusundaki hassasiyetlerin kitlesel gösterilerle ortaya konulması gibi gelişmeler, söz konusu kesimde iktidar partisinin halk desteğini kaybettiği yönünde bir algıya sebep olmuştur.

Böyle bir ortamda, adeta sistem kilitlenerek yapılması zorunla hale getirilen erken seçim, bu seçimden oyunu artırarak çıkan partiler dahil, hiç kimsenin ummadığı bir tabloyla sonuçlanmıştır.

Seçimden oyunu bir miktar artırarak çıkmayı uman iktidar partisi, yaklaşık 12 puanlık bir artış elde etmiştir. Bir önceki döneme göre gücünü artırarak çıkmayı bekleyen CHP ise, DSP’yle yaptığı ittifaka rağmen ancak oy oranını koruyabilmiş, ama fevkalade büyük milletvekili kaybına uğramıştır.

MHP ise makul düzeyde bir oy artışı sağlamasına rağmen, iktidar partisinin başarısı karşısında bu durumun sevincini yaşayamamıştır.

DSP, CHP ile yaptığı ittifak sayesinde, normal şartlarda asla elde edemeyeceği şekilde Mecliste 13 milletvekili ile temsil edilmeyi başarmıştır.

DYP’nin –ve ANAP’ın- Cumhurbaşkanı seçiminde takındıkları tutum, olayın ardından kamuoyunda bir komplo olarak yorumlanan ANAP’la birleşme konusundaki fiyasko, merkez sağın tarihsel rolünü tam anlamıyla hitama erdirmiştir. Bu durum, Türk siyasi yelpazesinin yeniden konumlanıp tanımlanmasına mebnidir.

Bağımsız adaylar yoluyla Meclise girip grup kurma başarısını elde etmiş bulunsa da, kendi etki alanındaki bölgelerde iktidar partisinin aldığı yüksek oy sebebiyle bu durumun keyfini süremeyen bir diğer parti de DTP olmuştur.

Sonuçta, Türkiye’yi Ak Parti iktidarından kurtarmak için bir fırsat olarak düşünülen seçimler, bu partinin gücünü pekiştirmesiyle sonuçlanmıştır.

22 Temmuz sonuçları, iktidar partisi açısından, bu başarı portresi yanında bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Daha önceki dönemde yapılamayan işler için ileri sürülen gerekçelerin büyük kısmı, bu seçimin doğrudan ve dolaylı sonuçlarıyla ortadan kalkmıştır.

Ayrıca, yüzde 47, iktidar partisi için bundan sonraki seçimlerde en azından altına düşülmemesi gereken fevkalade yüksek bir çita olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye şartlarında, böylesine yüksek bir oy oranının muhafazasının zorluğu açıktır. Özellikle 2009 yılı Mart ayında yapılacak mahalli seçimler, bu bakımdan iktidar partisi için çok daha zor ve iddialı bir hal almıştır.

Öte yandan, mevcut şartlar devam ettiği, yani karşısına etkili bir muhalefet çıkartılmadığı, ülkenin ekonomik stabilitesinin sürdüğü, dış politikada ciddi sorunlar çıkmadığı müddetçe Ak Partinin seçimler yoluyla iktidardan uzaklaştırılmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Bu durum, bundan sonraki süreçte seçim/erken seçim taleplerinin daha dikkatli ve hesaplı yapılmasını zorunlu kılmıştır.

SEÇİMLER SONRASINDA OLUŞAN SİYASAL TABLO

3 Kasım 2002 seçimlerinde tek başına iktidara gelen Ak Parti, aradan geçen süre zarfında hak etmediği sürprizi yakalayan bir siyasi parti olarak kabul edildi. Genel hatlarıyla Ak Partinin seçim zaferi, DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümetinin kötü icraatlarına bağlanmıştır.

3 Kasım 2002 seçimlerinin hemen sonrasında merkez sağ ve solda başlayan arayışlar, hiçbir somut sonuç doğurmadan söndü. Ak Parti haricindeki cephe, bırakınız iktidara alternatif olma iddiasındaki bir tablo doğurmayı, muhalefet etmekten de aciz bir görüntü çizdi.

CHP’de billurlaşan ana muhalefet laikliği, Atatürkçülüğü, buna karşılık Ak Parti dindarlığı, ekonomik istikrarı vb. seçim “akçesi” olarak ortaya sürdüler. Bunun sonucunda, seçimlerden zaten birinci parti çıkacağına kesin gözle bakılan Ak Parti, oy oranını tahminlerin üzerinde bir düzeye taşıyarak ikinci döneme de tek başına iktidar olarak başladı.

Şimdi, Ak Partinin yönlendirilmesi çalışmalarının yoğunlaşacağı bir dönemin başlamış olduğunu söylememiz mümkündür. Ak Partiyi hazmedemeyen ve kabul etmekte zorlanan çevreler bile Ak Partiyle barışık ve Ak Partiye karşı hoşgörü içeren bir görüntü sunmaya başlamışlardır.

Seçmenin ezici bir çoğunlukla tekrar iktidara getirdiği Ak Partinin, bu dönemde meşruiyetini ve güvenilirliğini biraz daha artırmak yönünde çalışmalara yöneleceği tahmin edilmektedir. Daha kucaklayıcı ve güven veren bir Ak Parti, temel hedefi olan merkez partisi olmak ve bu kimliğiyle kabul görmek hedefine çok daha kolay ulaşabilecektir.

Ak Partinin güvenilirliği tesis etmek ve sistem nezdinde meşruiyetini tescil ettirmek için girişeceği açılımlar, Ak Parti karşısındaki cephede daha fazlasını görme ve talep etme sonucunu doğuracak görünmektedir.

Ak Parti kanadı ise kendisine yönelen yönlendirme-ehlileştirme ve dayatma çabalarına karşı dirayetli ve mücadele etmekten geri adım atmayacak bir görüntü çizerek, tabanının gönlünü okşamayı başarmaktadır. Özellikle son genel seçimler ve seçimlerin sonrasında yaşanan gelişmelerde Ak Parti kanadı, bu görüntüyü ustalıkla vermiş ve vermeye de devam etmektedir.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye'nin sıcak ve gergin gündeminin geri plana ittiği siyasal gelişmelerin, konjonktüre bağlı olarak daha güçlü argümanlarla gündeme geleceği, asıl siyasal yapılanma sürecinin 2009 Mart ayında yapılacak olan yerel seçimler sonrasında sahneye çıkacağı düşünülmektedir. DYP-ANAP cephesinde mevcut siyasal önderlerin gerçekleştiremediği birleşme projesinin, şimdiye kadar arka planda kalan isimlerle tekrar gündeme gelmesi, gerçekleşmemesinin bile siyasal söylem için kullanılması beklenmelidir.

Parti içi muhalefet dendiğinde akla ilk gelen CHP'de yönetimin değişmesi, salt parti içindeki güç dengeleriyle bağlı değildir. Medya ve sivil toplum örgütlerinin de CHP'deki siyasal yapılanma üzerinde tartışmasız bir etkisi olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle Türkiye'nin özellikle terörden kaynaklanan sıcak gündemi değiştiği veya terör alt bir başlık haline geldiği anda CHP'de yeni bir siyasal yapılanma için çok daha ciddi, medya ve sivil toplum kuruluşu desteğini almış muhalif hareketlerin canlanması beklenmelidir.

Özetle 2009 Mart ayında yapılacak olan yerel seçimlerin, öncesi ve sonrasında, CHP-MHP-DYP-ANAP gibi partilerdeki siyasal mücadeleyi belirleyeceği, yeni siyasal oluşumların start alabilmesi için de 2009 yılının ikinci çeyreğinin milat alınacağı düşünülebilir.

Bu bağlamda, Türkiye'de, iç ve dış bazı egemen unsurlar tarafından, iki buçuk partili bir siyasal yelpaze oluşturulması yönünde adımlar atılması beklenebilir. Olası daraltılmış yelpazede ana unsurlar, muhafazakar ama ilerici (!) Ak Parti ile klasik merkez sağ ve sol unsurların -hatta belki MHP'nin de dahil edileceği geleneksel statüko oluşumuna dayalı bir parti olabilir. Uygulama tahtına geçirildiği takdirde Türk siyasal sosyolojisinin böyle bir kurguya ne kadar imkan tanıyacağını zaman gösterecektir.

CUMHURBAŞKANI-TBMM BAŞKANI-BAKANLAR KURULU- ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI

Ak Partinin seçim başarısının bağlandığı Cumhurbaşkanlığı krizi, edinilen izlenime göre Başbakanı rağmen Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesiyle sona ermiştir.

İç basının kısmen, yabancı basının egemen değerlendirmesi, laiklerin en önemli kalesinin düştüğü şekindedir. Laik cephenin temsilcisi olarak kendilerini gören çevreler, bu süreçte Cumhurbaşkanlığı'nı şekli bazı öğelerle yıpratmaya çalışarak mücadelelerinden vazgeçmediklerini ve ayakta oldukları mesajını vermeye devam edecek görünmektedirler.

Ak Partiye karşı verilen mücadelede hala neden yenilgiye uğradıklarının muhasebesinde olan ve yenilgilerinin nedenlerini araştırma gayretinde olan çevreler, Hükümet-TBMM Başkanı-Cumhurbaşkanı zincirinin tamamen Ak Parti mensuplarına kalması karşısında mevcut durumu gerçekten kabullenmekten ziyade, kabullenmiş ve milletin kararına saygı göstermiş gibi görünmektedir.

Cumhurbaşkanı seçim turları sırasında ve sonrasında ortaya çıkan tablo, bazı kesimlerde, Ak Partiye karşı dıştan mücadele edilmesiyle sonuç alınamayacağı, Ak Parti içerisinde çelişkiler ve çatlak sesler doğmasının beklenmesi suretiyle, Ak Partinin kendi içinde bölünmesinin sağlanmasının çok daha geçerli bir mücadele şekli olacağı yönünde bir arayışı da ortaya çıkarmıştır.

Ak Partinin bölünmesi-parçalanmasına yönelik beklenti sahiplerinin izlediği yolun bir belirtisi, Hükümet kanadı ile Abdullah Gül arasında bir görüş farklılığının oluşmasını beklemek ve bunu kamuoyuna abartılı bir şekilde sunarak, AK Parti kanadında güvensizliğin tesisini sağlamak olarak özetlemek mümkündür.

Ayrıılıkçı terör ve Kuzey Irak'la ilgili gelişmeler bağlamında da, Ak Partide sadece Meclis grubu değil, hatta örgüt düzeyinde bir çatlak oluşması şimdiden öngörülmeye başlanmıştır. "Kürt sorunu" Ak Partinin zayıf karnıdır ve bunun taraflarca malum olduğu, Başbakanın söylemindeki kaymalardan izlenebilmektedir.

Aynı yöndeki bir diğer beklenti de Bakanlar Kurulunda bir çatışma doğmasına odaklıdır. Özellikle Murat Başesgioğlu-Ertuğrul Günay cephesinden bu yönde bir çıkış ve kavga beklendiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, kabinedeki bir çatlağın diğer fay hatlarıyla çakışmadıkça tesirsiz kalacağı açıktır.

Oluşturulan kabine listesine, Ak Parti grubunda aykırı çıkışlar yapması en muhtemel görülen iki isim olan Zafer Çağlayan ile Ertuğrul Günay'ın dahil edilmesi, sadece değişik ve dengeli bir kabine görüntüsü verilmesine hizmet etmemiş, Ak Parti kanadındaki istikrar ve uyum ortamının da güvenceye alınmasını kolaylaştırmıştır.

Oluşan kabine listesinin, kamuoyundan yoğun bir şekilde olumlu yankı bulmasa da olumsuz bir tavırla karşılanmaması, ciddi bir sessizlikle geçiştirilmesi de dikkat çekicidir. Şu andaki hakim görüntü, Ak Parti hükümetine kamuoyunca yeni bir kredi verildiği yolundadır. Seçim sonuçlarıyla en büyük krediyi seçmenden alan Ak Parti, genel kamuoyu tarafından da ne yapacağı merakla beklenen taze bir Hükümet olarak kabul görmektedir.

TBMM Başkanlığına ılımlı kabul edilen bir ismin seçilmesi, Ak Partinin merkeze yerleşme çabası olarak kabul görmüş ve desteklenmiştir.

Ardından oluşturulan kabine listesi de bu görüntüyü belli oranlarda desteklemiş gibidir. Yani Ak Parti, Milli Görüş çizgisinden ziyade, daha merkezci ve ılımlı bir çizgide görünmeyi ve bu çizgide kabul edilmeyi tercih etmiş görünmektedir. Bu, Ak Partinin geleneksel tabanından kopması anlamında ele alınmamalıdır. Tam tersi Ak Parti, kendisine yönelen okları ve şüpheleri, ılımlı ve merkezdeki isimlerle milli görüş çizgisinde bilinen isimlerle harmanlayarak daha ılımlı, merkeze yaklaşan ve toplumun her kesimini kucaklayan bir görüntü vermeye gayret etmektedir.

Özellikle medyada Ak Parti yandaşı veya milli görüş çizgisinde kabul edilmeyen bazı yazarların ve aydınların son gelişmelerde Ak Partiyi desteklemesi, meşruiyet sorunu, muktedir olma sorunu yaşayan veya yaşıyormuş görüntüsü verilmeye çalışılan Ak Parti açısından en değerli destek noktalarının başında gelmektedir.

22 Temmuz seçimlerine kadar Ak Partiyi sadece Hükümet etmede sınananlar, şimdi Cumhurbaşkanlığında da sınamaya çalışacaklardır. Zira, Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı olması, halkın büyük çoğunluğu tarafından hüsnü kabulle karşılanmış olsa da, statükonun etkin unsurları ile sosyal uzantılarında hüsrana, endişe ve teyakkuza sebep olmuştur.

22 Temmuz 2007 seçimleri öncesinde Ak Partinin gizli ajandasında varolduğu düşünülen bazı adımların atılmasını 10. Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer'in engellediği bir kesimde yaygın kanıdır. Şimdi Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesi, AK Partinin sistemle gerçek anlamdaki sınavını başlatmış görünmektedir.

Özellikle önceki Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen bazı kanunlar ve bazı kilit bürokratik atamaların bu dönemde doludizgin yürürlüğe gireceği yaygın görüşlerin başında gelmektedir.

Ak Partinin içinden çıkan Cumhurbaşkanı'nın noter makamı olması durumunda, Ak Partiyi uzlaşmacı olmamakla ve gizli ajandasındaki maddeleri hayata geçirmeye başlamakla suçlayacak olan çevreler, Cumhurbaşkanı'nın bazı konularda Hükümetten farklı tutum izlemesini ise Ak Partinin çatlamaya başladığı şeklinde yorumlayacaklardır. Bu şartlarda Ak Parti kanadı, kendisine yönelen her şarttaki olumsuz tutumu, önümüzdeki seçimlerde de lehine kullanacağı önemli bir done olarak hanesine yazacaktır.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığına da Ak Partinin temsil ettiği klasik çizgiye yakın bir ismin seçilmesi, terörle ilgili gelişmeler nedeniyle henüz tam olarak değerlendirilemediyse de, rejime ilişkin kuşkuları körükleyen bir gelişme olmuştur. Bu konu önümüzdeki süreçte ciddi sıkıntı kaynağı oluşturacaktır.

Hükümetin bu dönemde izleneceği önemli alanlardan birisini de bürokrasideki atamalar oluşturacaktır. Bürokraside de dengeli ve her kesimi kucaklayan bir atama anlayışı sergilenmediği takdirde, kamuoyundaki yaygın görüş, Ak Partinin Milli Görüş çizgisindeki kadrolaşmasını hızlandırarak devam ettirdiği ve partizanlık yaptığı şeklinde belirginleşecektir.

Özetle bu dönemde de Ak Parti iktidarı, ekonomide-işsizlikte-dış politikada-kalkınmadaki başarısı veya başarısızlıklarıyla değil, böylesi değerleri siyasete konu eden şablonlarla değerlendirilecek ve eleştirilecektir. Bu yöndeki kısır muhalif tutumun devam etmesi ise, ekonomik kriz, iç karşılık ve/veya savaş gibi verili koşullarda olağanüstü yıpratıcı sarsıntılar meydana gelmediği takdirde, Ak Partinin sadece yerel yönetimlerde değil merkezi yönetimde de yeniden iktidar olmasına katkı sağlayacak gibi görünmektedir.

REFERANDUM: YENİ CUMHURBAŞKANI-YENİ KRİZ

11. Cumhurbaşkanının seçiminin sıkıntılı geçeceği, Ak Partinin 2002 yılında tek başına iktidara gelmesinden itibaren belli ve hesaplar dahilinde bulunan bir husustu. İktidar partisi, aday belirleme çalışmalarının son gününe kadar konuyla ilgili tartışmaları en alt düzeyde tutmaya çalışmış ise de, sonuçta kendisini bu çerçevede oluşan gerilimin anaforuna kapılmaktan kurtaramamıştır. Cumhurbaşkanlığı seçiminin yol açtığı kriz, erken seçim kararı ve referanduma giden bir dizi anayasa değişikliği ile bir üst safhaya taşınmıştır.

Seçimlerden iktidar partisinin daha da güçlenerek çıkması karşısında, muhalefetin Cumhurbaşkanlığını Ak Partili bir isme kaptırmama konusundaki direnci kırılmıştır. Buna rağmen baş gösteren kriz belirtileri, MHP'nin sorunun bir an önce çözülmesini sağlayan tutumu sayesinde atlatılmış ve Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ancak, geriden gelen bir sorun, Cumhurbaşkanlığı konusunda yeni bir krize daha davetiye çıkarmıştır.

Erken seçim öncesi yapılan anayasa değişikliğinde 11. Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin yapılan atıflar, referandum sonrası Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığını tartışmalı hale getirmiştir. İktidar partisinin bu sıkıntıyı aşmak için başlattığı anayasa değişikliği girişimi, yine MHP'nin desteği ile sorun kriz aşamasına gelmeden neticelendirilmiştir. Esasen, yapılan anayasa değişikliğine rağmen, referandum sonrası Cumhurbaşkanının durumu kamuoyunda çokça tartışılacak esaslı bir sorgulamaya uygun hukuki belirsizlikler içermekle birlikte, ülkenin yoğun terör gündemi, konunun bu şekilde ele alınmasına engel olmuştur.

Ancak, terör ülke gündeminde yeniden geri sıralara düşer düşmez, iktidara karşı geliştirilecek en önemli muhalefet argümanlarından birinin Cumhurbaşkanının durumu olacağı açıktır. Muhalefetin, Cumhurbaşkanının halk oyuyla seçim sürecinin başlaması gerektiği yönünde yürüteceği bir kampanyaya karşı iktidarın nasıl bir planla karşılık vereceği meçhul olmakla birlikte, mevcut şartlarda böyle bir tartışmanın daha çok Ak Partiye yarayacağı söylenebilir.

Bu vesileyle, esasen çok önemli bir rejim değişikliği intaç ve tazammun eden Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi kuralının ihdasının, hiçbir hazırlık ve yoklama yapılmadan siyasal restleşme mantığıyla Meclisten geçirilmesi, ortaya çıkan durum akabinde ise geri alınmayarak ama bazı teknik mahzurları bir şekilde giderilerek hakla oylatılması sürecinde yaşananların, Ak Partinin gelecekte yapacakları ve bu yapacaklarının yöntemleri konusunda bir fikir verdiğini söylemek gerekir.

GÜL-ERDOĞAN ÇATIŞMASI OLABİLİR Mİ?

Seçimler öncesinde Abdullah GÜL, Ak Partinin Cumhurbaşkanı adayydı; ancak, seçimler sonrasında kadrolu aday olarak algılandı. Buna karşılık, Ak Parti cephesinde, dolaylı baskılar ve imalarla Abdullah Gül'ün kendiliğinden çekilmesini bekleyenler çoğaldı. Gül'ün bu yönde bir işaret vermekten ziyade, her konuşmasında, "Milletimiz adaylığımı onayladı" kabilinden açıklamalar yapması, Ak Parti üst yönetimini rahatsız etmeye başlamıştı. Çünkü yapılan seçimler, adeta Ak Partinin icraatlarının onaylandığı ve iktidar döneminin başarısının ibra edildiği bir platformdan ziyade, Abdullah Gül'ün aday gösterilmesinin doğru olup olmadığının sınıandığı bir ortam gibi bir algıda kilitleniyordu. İkinci iktidar dönemine giren partide bu algılamanın rahatsızlık yaratmış olması doğaldır.

Bu rahatsızlık, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hemen öncesinde, hem de Başbakan Erdoğan'a çok yakın isimler tarafından açıkça dile getirilmeye başlanmıştır. Ancak, Abdullah Gül'ün hedefinden-kararından vazgeçmemesi, bu yöndeki beklentileri boşa çıkarmıştır. Ak Parti kanadı da kamuoyunda bir çatlama görüntüsü vermemek için Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanı seçmiştir. Parti içerisinde farklı düşünen isimler olmasına rağmen, yaşanan süreçte gönülsüz de olursa Gül'ün desteklenmesi mukadder olmuştur.

Bunda, Gül'ün aday yapılmamasının alınan yüksek oya rağmen güç odaklarına teslim olunarak muktedir olunamadığı anlamına geleceği yönünde, Ak Parti liderliğine esas kadro odaklarınca yapılan baskıların da büyük payı vardır. Konu böylece egemenlik çekişmesine dönüştürülmüş; zaten varolan Ak Parti-müesses nizam gerilimi daha ileri bir merhaleye tırmandırılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde yaşanan gelişmelerin Abdullah Gül'ü incittiği açıktır. Bunun hesabını soracağının kimi işaretlerini vermeye başlamıştır.

Açıklanan kabine listesinde Abdullah Gül'ün müdahalelerde bulunması, bunun ilk somut işareti olarak kabul edilmelidir. Bu yöndeki çatışmanın, derin ve sessizce devam edeceği düşünülmektedir.

Kamuoyu önünde Başbakanın dışladığı, görüşmediği veya tartışmaya girdiği ne kadar isim ve kurum varsa, Cumhurbaşkanının bu isimlere Köşk kapısını açık tutması ve daha ılımlı bir görüntü sergilemesi, sadece dengeleme politikasının ürünü olarak değerlendirilemez.

İleride yaşanması muhtemel bir Başbakanlık-Köşk çatışması, bugünden kamuoyunda mevzi edinme ihtiyacını açığa çıkarmış görünmektedir. Yani Cumhurbaşkanı, bu defa Cumhurbaşkanı seçilerek siyasi jübilesini yapmış ve süresinin bitmesini bekleyen bir kimlikle anılmasını engellemeye çalışmaktadır.

Bugünkü hakim siyasal hava, Abdullah Gül'ün kişisel siyasal algısını çok daha üst düzeye taşıma amacıyla olduğu, Cumhurbaşkanlığı süresinin bitmesinin, Abdullah Gül'ün siyasal hayatına nokta koyacağı anlamına gelmediği yolundadır.

Bununla birlikte ve sonuç olarak, Cumhurbaşkanı ile Ak Parti liderliği, açıkçası Başbakan Tayyip Erdoğan arasında yaşanması ve Başbakanı derununda yıpratması muhtemel gerilimlerin Ak Parti açısından önemli hiçbir siyasal sıkıntıya yol açmayacağı, hatta tahkim etme anlamında müspet neticelere bağlanacağı peşinen ifade olunabilir.

YENİ ANAYASA: YENİ DÖNEMDE PEHİVANLARIN YENİ PEŞREVİ

Ak Parti tarafından hazırlıkları sürdürülen yeni anayasa, Türkiye’de 1921, 1924, 1961 ve 1982 anayasalarından sonra yapılan beşinci müstakil anayasa olacaktır.

Seçimlerin hemen arkasından hızlı bir şekilde başlayan yeni anayasa çalışmaları, yoğun muhalefet ve terör olaylarının tırmanması yanında, iktidar partisinin bu konudaki parametrelerini netleştirememesi sebebiyle, yavaşlatılmış, hatta bir süre uyumaya terk edilmiş gözükmektedir. Bu uyutmaya bahane olarak da, sivil toplum kuruluşlarının anayasa konusundaki önerilerinin toparlanması gösterilmiştir.

Başbakanın taslak açıklama vadesini birkaç kez değiştirdikten sonra, nihayet konuyu vadesiz hesaba havale etmiş olması, bu kadar yüksek bir oyla üstelik ikinci kez hükümet olan AK Parti ve Türkiye açısından dikkatle değerlendirilmek gerekir.

Yeni bir anayasanın Türkiye için ihtiyaç olduğu, sağcısından solcusuna, İslamcısından liberaline kadar Türkiye’deki her kesimin ortak görüşü durumundadır. Dolayısıyla, her ne kadar yöntemle ilgili ciddi sorunlar bulunsa da, yeni bir anayasa yapma girişiminin heyecanla karşılanması beklenirdi. Ancak, heyecanın yeni anayasa yapılmasından yana değil, bu olgunun kendisi karşısında tezahür etmesi ilginç bir gelişme olmuştur.

Her şeyden önce, Ak Parti, anayasa ile ilgili ihtiyaçları toplumsal bir tartışmaya açmadan emrivakiyle bir taslak ortaya attırarak ve topyekün yeni bir anayasa yapımına soyunarak, büyük bir iddia ile ortaya çıkmıştır. Rutin anayasa değişiklikleri dahi sancılı iken, topyekün yeni bir anayasa yapılması teşebbüsünün rahatsızlık yaratması kaçınılmazdır.

Nitekim, Ak Partinin yaptığı her şeye mesafeli yaklaşmayı adet haline getiren siyasal-sivil-bürokratik kesimler, bu konuda da aynı tavrı göstermişlerdir. Daha yeni anayasa tasarı taslağının metni ortaya çıkmadan, medyada yer alan yarım-yamalak haberler üzerine yapılan keskin açıklamalar, asıl niyeti ayan-beyan ortaya koymuştur.

Hem iktidar partisinin anayasa hazırlama yöntemi, hem de karşı tarafın bu sürece karşı takındığı önyargılı tutum, makulde buluşma imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Oysa, bu konuda, mevcut siyasi ve konjonktürel karşılıklar aşılarak yapılabilecek makul bir çalışma, gelecekte de Türkiye'ye anayasa konusundaki sorunlarını normal şartlarda ve uzlaşma içinde çözebilme özgüvenini aşılabilir.

Bu fırsat henüz tümüyle kaçırılmış olmamakla birlikte, konunun taraflarından şu ana kadar izledikleri stratejiyi değiştirme yönünde herhangi bir niyet beyanı veya irade tezahürü gözlenmemiştir.

MAHALLİ SEÇİMLER: AK PARTİNİN BÜYÜK SINAVI

2009 yılı Mart ayında yapılacak olan mahalli idareler seçimleri, farklı açılardan öneme sahip bir milat niteliği taşımaktadır. Ak Partinin yerel iktidarındaki ilk dönemini doldurması, dolayısıyla bu partinin mahalli idarelerdeki gücünün tartışılacak olması, 22 Temmuz seçimlerindeki yüzde 47'lik barajın sınanacak bulunması, muhalefetin yerel düzeyde de olsa yeni bir çıkış fırsatı yakalaması gibi pek çok konu, 2009 yılı Mart ayında netleşecektir.

Mahalli seçimlerle ilgili bir diğer belirsizlik de, Başbakan Erdoğan'ın, milletvekillerinde olduğu gibi, belediye başkanlarında da büyük bir revizyona gidip gitmeyeceğidir. Şayet bir revizyon söz konusu olacaksa da, bunun hangi yönde ve ne boyutta gerçekleşeceği de ayrı bir belirsizliktir.

İktidar partisinin, mahalli seçimlerde de, 22 Temmuz'da ve referandumda elde ettiği başarıları sürdürmesi halinde, bu durum çok partili hayata geçildikten sonraki en uzun tek partili iktidar döneminin yaşanacağını kesinleşmesi anlamına gelecektir. Böyle bir güç, her hususta Ak Partiye direnen bürokratik güçlerin doğal tasfiye yolunu açacaktır. Hem zaman etkisiyle yaşanacak doğal eleme (yaş haddinden emeklilik gibi), hem de muhtemel yasa ve anayasa tadilatları veya yenilemeleri ile yöntemde meydana gelecek değişiklikler, bu doğrultudaki çabalarında iktidar partisinin işini kolaylaştıracaktır.

Mahalli seçimlerde iktidar partisinin yaşayacağı olası bir başarısızlık, zincirleme olarak pek çok sonuç doğurabilecek bir süreci başlatacaktır. İktidar partisinin, böyle bir yenilgi karşısında psikolojik ve fiziki direncinin çok büyük olmaması muhtemeldir. Böyle bir durumda, erken seçim talepleri ve meşruiyet tartışmalarının ucunun nereye kadar uzanacağını tahmin etmek mümkün değildir.

KUZEY IRAK: TÜRKİYE’NİN AÇMAZI, AK PARTİNİN DE AÇMAZI!

ABD’nin 2003 Irak işgalinden bu yana sükunet altındaki Kuzey Irak’ta koruma, himaye ve destek görerek askeri bakımdan yeniden toparlanarak son iki yıldır tekrar yoğun bir eylemliliğe girişen ayrılıkçı PKK terör örgütünün tarz değişikliği işareti veren son büyük saldırıları sonrasında Türkiye’nin iç politika gündemi terör, sınır ötesi operasyon ve Kürt sorunu, dış politika gündemi ise Kuzey Irak’taki oluşum, ABD ile ilişkiler ve Kürdistan sorunu tarafından tamamen meşgul/işgal edilmiş bulunmaktadır.

Kuzey Irak’a operasyon yapılması gündeme geldiğinde Ak Parti içerisindeki ve dışarısındaki Kürt/İslamcı çevreler bir yandan operasyona karşı çıkarılarken öte yandan da Kürt meselesinde radikal açılımlar yapılması gerektiği şeklindeki telkinlerle Ak Partiyi baskı altına almaya çalışan beyanlarda ve girişimlerde bulunmaya başladılar. Bunlardan en alttan alanlar Ak Partinin geleneksel Kürt bölgelerinde aldığı yüksek oya göndermede bulunarak bu seçmenin kaybedilmesi tehlikesine dikkat çekerken, üst perdeden alanlar “kendi Kürdü” ile kavgalı olan Türkiye’nin “tüm Kürtlerle arasına kan gireceği” ihtimalinden bahsetmektedirler.

Bu kesimlere göre, Ak Partinin tek hedefi vardır/olmalıdır: o da Kürt sorununu global dünya nasıl çözmek istiyorsa öyle çözmek, Irak Büyük Orta Doğu Projesinde nasıl yapılandırılıyorsa ona destek olmaktır.

Ak Partinin bu kesimlere kulak tıkaması parti içinde çeşitli sıkıntılara yol açabileceği gibi onları bütünüyle dikkate alması halinde bu defa partinin Kürtler dışında kalan tabanında başka sıkıntılara yol açabilecektir.

Ak Parti bu kısıkaçtan ancak “yeniden yapılanma” ve “bütünlüğü muhafaza” politikalarını birlikte taşıyarak çıkabilir.

Halkımızın yeniden yapılanma ve bütünlüğü muhafaza talepleri bir bütündür. Ak Partiye verilen desteğin içinde ülkenin bölünmeme iradesi ile demokratikleşme talepleri mecz olmuştur. Hatta birincisinin destek coğrafyası ve seçmen sayısı diğerinden yüksektir.

Ak Partinin Türkiye’nin genelinden oy toplaması onun iktidarının sağlamlığı kadar ulusal bütünlük açısından da çok önemlidir. DTP’lilerin hakim oldukları bölgelerde de daha fazla oy almaları ve daha fazla milletvekili çıkarmaları elbetteki önemlidir.

Aynı şekilde Ak Partinin toplumsal değişim, AB sürecini götürebilecek siyaset, demokratikleşme taleplerinin adresi, değişim ve dönüşümün adresi olduğu yolundaki önermeler doğrudur.

Ama Ak Partinin ülkenin birliği ve bütünlüğü noktasındaki seçim öncesi mesajları da çok önemlidir ve makes bulmuştur. “Tek millet, tek devlet ve tek bayrak” vurgusu âdeta seçimin en başat afişi olmuştur.

Bu anlamda Ak Partinin milli varlığımıza yönelecek tehditler ve bölünme riskinin ortadan kaldırılması açısından da önemli bir manivela olduğu fikri özellikle Orta Anadolu’da ve tüm ülke çapındaki seçmenin % 47’lik kesitinde temel yargı durumundadır.

Hemen Operasyon Yapmaktansa Beklemek Yerinde Olmuştur

Soğanlı baskısıyla toplumda oluşan tepki seline kapılmak yerine Hükümetin sükunetle hareket etmesi yerinde olmuştur. Böylece ABD ile sıcak çatışma ve Kürtlerle aşırı gerilimli topyekün kapışma ihtimali dahil sonu belirsiz maceralara ve iklimlere sürüklenmekten kurtulunmuştur.

Hükümet üzerinde yoğunlaşan ve eleştiriye yol açan kararsızlık, pasiflik, çekingenlik v.b tavırlar bu olayda ciddi olarak işe yaramış gözükmemektedir. Temkinli davranılarak zaman içinde hem tansiyon düşürülmüş, hem de ABD ile görüşülerek bir çıkış yolu aranmıştır.

Bununla birlikte, zaman kazanma ve soğukkanlı çıkış aramaya yönelik bu tavrın, Hükümeti Mecliste ve ülke kamuoyunda oluşan büyük baskı ve mutabakatın gereğini yapmaktan alıkoymaması umulur.

Nihayet 5 Kasım günü Başbakanın ABD Başkanı Bush ile yaptığı görüşmede; Türkiye tarafının terörle mücadele bağlamında Kuzey Irak’taki siyasi oluşuma ve yerli unsurlara dokunmama sözü verdiği ortaya çıkmıştır. Bunun Irak’ta Kürdistan teşkilini önlemek imkanı olmadığı kabulü anlamına geldiği açıktır.

Öte yandan, Erdoğan-Bush görüşmesinde PKK’nın Kuzey Irak’taki unsurlarına karşı münferit nokta operasyon yapılmasına izin verilir verilmeyeceği, verildiyse hangi boyutta verildiği elan muğlaktır. Bununla birlikte, PKK’lı teröristlerin sınırdan sızmalarının ABD desteğiyle önlenmesinde olsun bir ilerleme kaydedildiği teyit olunmuş bulunmaktadır.

Kurumlar Arası Güven Problemi

Türkiye'nin K. Irak/PKK/Kürt meselesinde böylesi sıkıntılı bir durumla sivil ve askeri otorite arasında güven bunalımının iyice derinleştiği ve iç çekişmenin arttığı bir dönemde karşılaşmış olması ülkemize bu meselede zemin ve zaman kaybettirmiştir ve kaybettirmektedir.

K. Irak'la ve PKK ile ilgili ordunun çoğu haklı olan pek çok hamlesine Hükümet tarafının kimi zaman haksız da sayılmayacak bir şekilde “Bana tuzak mı kuruluyor?” kuşkuculuğuyla yaklaşması bu sorun etrafında Türkiye'yi pasif, kararsız ve çekingen bir konuma sokmuştur. Türkiye'nin bu durumu K. Irak ve Kürt meselesinde ikilik olduğu şeklinde algılanmış ve karşı tarafın şımarıklığını arttırmıştır.

Her Şey Ak Partiye Karşı Komplo Mu?

Bu gün ülkemizde Soğanlı baskını dahil pek çok olayın Ak Partiyi güç durumda bırakma girişimi olduğuna inanan pek çok köşe yazarı, siyasetçi ve aydın bulunmaktadır.

Bunlar K. Irak'a operasyon yapılmasını önlemeyi Ak Partiye karşı kurulan bir tuzağı boşa çıkartmak olarak görmektedirler.

Ordusuna karşı bu derece güvensiz bu insanlarla ne Ak Parti ne de Türkiye bir yere gidebilir.

Mamafih Hudson senaryoları tartışmalarının üzerinden çok zaman geçmemesi bu insanların elindeki en önemli karinedir...

Çarpıcı olan şudur ki, hiç kimse ordu ile hükümet arasındaki güvensizliğin derecesini bilen dışarıdan birilerinin bu durumu kendi lehlerine kullanmak isteyebileceği ve bu nokta üzerinden operasyon yürütebileceği hususuna dikkat etmemektedir.

Son 200 yıllık tarihimiz okunduğu takdirde siyaset sahnesinde hakim bulunan unsurlar arasındaki çekişmelerin dış odaklar tarafından Türkiye aleyhine kullanıldığı hazin şekilde görülebilir. Gayrimüslim anasının isyan ve istiklal süreçleri aynı modelin sürekli tekrarından ibarettir ve fakat ibrete vesile olamamıştır. Türkiye, hafızasını süratle tazelemeli, defalarca düşülmüş zafiyet tuzağına hiç olmazsa bu defa düşmemelidir.

Hedef Ne İktidar, Ne Ordu... Hedef Türkiye

Son dönemde yaşanan kimi gelişmelerde (çuval hadisesi vb.) ülke içinden yapılan yorumların ortak özelliği ya iktidarın ya da ordunun hedef yapıldığıydı.

Gözükün o ki kimi zaman hedef ordu kimi zaman da iktidar olmuştur. Ancak dikkatle bakan bir göz hem ordunun hem de iktidarın aynı güçler tarafından hedef alındığını görecektir. Doğrusu hedefte olan Türkiye'dir.

Hedef halindeki Türkiye'nin siyasi istikrarı sağlamış ve birikmiş problemleri çözmek için çalışan iktidarının da, bölgede Türkiye'nin ayakta kalmasını sağlayan silahlı kuvvetlerinin de hedef olması kaçınılmazdır.

İki gücün bu gerçeği görerek müşterek düşmanlarına karşı iş ve güç birliği yapmaları içinde bulunduğumuz süreci en az hasarla atlatmamıza imkan verecektir.

EKONOMİDE SUNİ TENEFFÜS DÖNEMİ

Türkiye, 2007 yılını siyaset, güvenlik ve dış politika odaklı bir gündemle hızla tüketirken, hayati bir başka konu hep gölgede kalmıştır. Önce seçim iklimi, arkasından anayasa tartışmaları ve akabinde terör-güvenlik-dış politika yoğunluğunun baskısı altında gözden kaçırılması başarılan sorun, ekonomidir.

TÜİK tarafından açıklanan Ekim ayı enflasyon rakamlarının olması gerekenden çok yüksek çıkması can sıkarken, üstelik İTO tarafından açıklanan fevkalade yüksek rakamın şoku kafaları iyice karıştırmıştır. TÜİK'in TÜFE'de %1,8 olarak açıkladığı enflasyon oranına karşılık İTO, Ekim ayı için yaklaşık 2,5 katı daha yüksek bir oranı ilan etmiştir.

Piyasa diye tabir edilen küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomik dünyasından gelen sesler giderek derinleşen sıkıntılara işaret etmektedir.

Piyasadaki likit sıkıntısı karşısında uzun süredir umutla direnen ve işlerin açılacağı günü bekleyen ticaret erbabı, dayanma limitlerinin sonuna gelmiştir. Çek, senet ve kredi işlemleri konusunda çıkan sorunlarda yaşanan patlama, sıkıntının boyutlarını göstermektedir.

Fiyat istikrarında, petrol fiyatlarındaki artış ve hükümetin bütçe dengesini sağlamak için petrol ürünleri üzerinden alınan vergileri artırması ile başlayan yalpalamanın, olası bir askeri kriz ve piyasada yaşanacak bir panikle birleşmesi halinde ortaya çıkacak sorunun ağırlığı, iş dünyasının aktörlerini, her şeye rağmen direnme mecburiyetiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Hükümetin, bütçedeki sapmaları ikame etmek için dolaylı vergilere yüklenmesi, gelişmeler karşısındaki çaresizliğin ve yapısal değişimleri hayata geçirememenin bir sonucu olarak değerlendiriliyor.

Döviz kurları da ekonominin diğer bir sorunlu alanı olamaya devam etmektedir. Doların, 2007 yılı Ekim ayı sonu, Kasım ayı başında, 1,16'yı görerek son yılların en düşük düzeyine inmesi, bu konuda sıkıntı çeken çevrelerin feryatlarını bir kat daha artırmıştır.

Buna karşılık, ihracat ve milli gelir başta olmak üzere dolara endeksli hesapların yüksek çıkması, hükümetin kendisini psikolojik olarak savunabileceği bir zemin oluşturmaktadır. Ama, konunun profesyonelleri, durumun aslında bu rakamlarla ifade edilenden daha farklı olduğunu bilmekte ve uygun mecralarda bunları dile getirmektedirler.

Türkiye'nin gündemi PKK-Kuzey Irak-askeri hareket denkleminde çıkıp normalleştiği zaman, ekonominin çok daha yoğun şekilde gündeme gelip tartışılması kaçınılmaz hale gelecektir. Buna karşılık hükümetin, yedekte tuttuğu anayasa başta olmak üzere siyasi-dış politika içerikli tartışmalarla ekonomiyi mümkün olduğunca gözden ırak tutmaya çalışması muhtemeldir.

Ekonomide işler oluruna terkedilmiş ve yerli aktörler aleyhine bir seyir izlemeye devam ederken, can yakıcı ve düşündürücü bir tablo da, ekonomi yönetiminde hükümetin eskiliğine ve yeniliğine rağmen ortaya çıkan koordinasyon eksikliği ve çok başlılıktır.

Ekonomi yönetiminin üç bakanı istihdam vergileri ve ek tedbirler konusunda anlaşamadı. Bir gün iki bakan Mehmet Şimşek ile Zafer Çağlayan'ın istihdam vergileri konusunda farklı şeyler söylemesinin ardından ertesi gün de yine Şimşek ve Başbakan Yardımcısı Nazım Ekren'in ek tedbirlerle ilgili olarak ayrı düşündüğü ortaya çıkmıştır. Bu arada Kürşat Tüzmen de eskiden beri sahip olduğu kur ve faizle ilgili adeta hükümet dışı konumunu yeniden izhar etmiştir.

Güçlü bir tek parti hükümetinin her biri ekonominin önemli bir postuna ve mekanizmasına hakim bakanlarının temel ekonomik konularda muayene, teşhis ve tedavi noktalarında farklı görüş ve tavırlara sahip olmaları ve bunu kamuoyu önünde beyan etmeleri, olumsuz bir tablodur.

DÜŞÜK KUR/YÜKSEK FAİZ UYGULANAN MALİYE POLİTİKALARI SONUCUDUR

Ülkemiz ekonomi gündeminin ağırlıklı konusu YTL'nin nesnel gerekçeler olmadan değerlenmesidir. Değerlenme, özellikle ihracat şirketlerimizi ve tasarruflarını dövizde tutan vatandaşlarımızı olumsuz yönde etkilemektedir. Bırakın dövizin enflasyon oranı kadar artmasını nominal anlamda bile YTL karşısında değer kaybetmektedir.

Bu durumda döviz (Dolar/Avro), YTL karşısında hem mutlak manada (kur düşüşü) değer kaybetmekte hem de nispi manada (faiz gelirlerindeki düşüş) değeri düşmektedir. Ocak-Eylül 2007 sonu itibariyle 76.000.000.000-Dolara çıkan ihracatta karlılık kaybı olurken, ithalat ise 121.000.000.000-Dolarla cari açığın daha da artmasına neden olmaktadır.

Döviz kurlarının düşmesi sebep değil sonuçtur. Diğer deyişle, ülkede uygulanan maliye politikasının başarısına göre, o ülkenin parası kıymetlenir, faizler düşer, cari fazla verilir ve işsizlik oranında da ciddi anlamda düşüşler olur.

Bu veriler temelinde ülkemize baktığımızda işsizlik oranda iş arayanların iş aramaktan vazgeçmesine rağmen bir düşüş gözlenmemektedir. Oran % 10 civarında seyretmektedir. Reel faizler aynı ekonomi yelpazesinde bulunduğumuz ülkelere göre en yüksek seviyede olduğu gibi, kalkınma hızımızın da üzerinde bulunmaktadır. Cari açık ise yıldan yıla artmaktadır. Buradaki tek tesellimiz ise cari açığın finanse etme oranında sabit sermaye yatırımlarının artması olarak gösterilmektedir. Sabit sermayenin yeni yatırım için değil de mevcutları satın almak için ülkeye geldiği ise unutulmaktadır.

Gelinen noktada ülkemizdeki maliye politikasının performansını ortaya koymak için konuyla ilgili sistemik bir açıklama yapmamız gerekmektedir.

Konuya temel bir hüküm cümlesi ile başlamak gerek:

Döviz kurlarının düşmesi, ülkemizi yöneten Hükümetin maliye politikasının bilinçli bir tercihidir.

Bir ülkede döviz kuru niye yükselir? İki sebepten dolayı: Ülkenin mal ve hizmet alımı için dövize ihtiyacı vardır ve yeterince ihraçlık mal üretemedikleri için döviz kurları yukarı doğru çıkar. Bu durum, işin kitabına uygun ve doğal bir yoldur. Suni yol ise, ülkenin merkez bankası bilinçli biçimde dövize müdahale ederek yüksek kurdan alım yapar ve kurları yüksek tutar. Suni yolun gerçekleşebilmesi ve sürdürülebilir olması için alınan dövizin uluslararası piyasada değerlendirme faizinin ülkedeki reel faizden yüksek olması gerekir.

Bir ülke niçin suni yola başvurur? Ülkenin ihracatı ithalatından çok fazladır. Maliye politikası tutarlı ve bütçesi dengededir. Döviz girişi yüksek olduğu için döviz bollaşır ve değeri düşer. Bu ise yurt dışına mal/hizmet satamamak demektir. Sonuç: işsizlik ve fakirleşmedir. Halkını düşünen bir hükümet/maliye (merkez bankası değil) buna asla izin vermez.

Japonya yıllardır suni yöntemle döviz kurlarını yüksek tutmaktadır. Bu sayede ülkesinin lehine istihdam yaratabilmektedir. Aynı şekilde Çin de bu yola başvurarak refah seviyesini hızla yükseltmektedir.

Bir ülkede döviz kurları niye düşer? İki sebepten dolayı: Ülkenin mal ve hizmet alımı için dövize ihtiyacı vardır. Ancak bu ihtiyaçtan çok daha fazla ülkeye döviz girmektedir. Bu yol doğal yoldur. Suni yol ise, yabancı sermaye/para piyasalarına üstü kapalı kur garantisi ve yüksek reel faiz vermektir.

Cari açık veren bir ülkede döviz kurları neden düşer? Suni yol ile. Kur garantisi ve yüksek reel faiz vermek suretiyle ülkeye sıcak para çekerek. Bir ülke sıcak paraya niçin ihtiyaç duyar? Şayet bir ülkede maliye politikası teknik olarak kötü kurgulanmış ve kötü yönetiliyorsa, bütçe müzmin şekilde açık veriyorsa, bütçe açıklarını kapatmak için merkez bankası kaynakları doğrudan kullanılmıyorsa, yurt içi tasarruflar yetersizse, yurt dışı tasarrufları çekmek için yüksek faiz ve düşük kur politikası uygulanmak zorundadır. Bu ise sıcak para, düşük kur ve işsizlik demektir.

Maliye politikasını yönetemeyen hükümetler ve iş çevreleri merkez bankasına baskı yaparak döviz alması ya da faiz düşürmesi konusunda ısrarcı olmaktadır. Bu ise ekonomi politikası açısından tüm tarafların bindiği dalı kesmek ile eş anlamlıdır.

Merkez bankası faizinin anlamı nedir? Temel anlamı, hükümetlerin maliye politikasına verilen bir karne notudur. Şayet bütçe açık veriyorsa, bütçe gelirleri bir defalık değil, istikrarlı şekilde artıyorsa, harcamalarda keyfilik yok ise merkez bankaları hükümetleri ödüllendirir ve düşük faiz açıklar. Aksi durumda, faizler yüksek kalır. Faizlerin yüksek kalması merkez bankalarının kararı değildir. Hükümetin uyguladığı bütçe politikasının bir sonucudur.

Merkez Bankasının döviz almasının anlamı nedir? Ülkedeki ihracat fazlasından kaynaklanan döviz fazlasının ülkenin aleyhine dönmemesi ve kurdaki düşüşün ülke ekonomisine zarar vermemesi için merkez bankaları devreye girer ve döviz satın alır. Ancak bu alış mutlaka dengeleme alışlarıdır. Süpürme alışları değil. Dövizin yükselmesi ve düşmesi insan vücudundaki tansiyona benzer. Yüksek tansiyon da düşük tansiyon da vücudu felç eder. Merkez bankaları buna izin vermez. Ayrıca, faizi çok düşük kendi parası ile alır döviz alır ve yüksek faizden yurt dışında değerlendirir. Ülkemizde faizi yüksek yerli para ile döviz alınması ve düşük faiz ile yurt dışında değerlendirilmesi Merkez Bankasından talep edilmektedir. Faiz düşün diyenler ile Merkez Bankası döviz alsın diyenler mantık hatası yapıyorlar. İstekleri anlamsızdır.

Anlamli istek nedir? İsteklerin anlamı olabilmesi için öncelikle soruna anlamli teşhis koymak gerekir. Anlamli teşhis, ülkemizde maliye politikası iyi yönetilmediğinden döviz kurları, birinci planda devlet borçlanmalarını finanse edebilmek için düşük tutulmaktadır. Uluslar arası bahane bulmak anlamsızdır. Döviz bu kadar yüksek getiri sağlayan bir ülkede dünyada kıyamet kopsa kurlar yükselmez. Bütçedeki başarılı performanslar gerçek değildir.

İstekler aşağıdaki gibi olursa, döviz kurları, bu güne kadar olduğu gibi ülkeyi soyduran bir araç olmaktan çıkar, refahımızı artıran bir araç haline gelir.

1. Bütçe dengesi bir defalık işlemlerle değil, istikrarlı gelir ile sağlanmalıdır. Dolaylı vergilerin oranı acilen % 40 civarına düşürülmelidir. Özelleştirme gelirleri kesinlikle borcun mutlak manada düşmesinde kullanılmalıdır.

2. Faiz dışı fazla, borcun GSMH'ya oranını düşürmeye değil, mutlak anlamda düşürmeye odaklanmalıdır.

3. Ülkenin pasifi -uzun vadeli tasarrufları- en az özel kesim ve devletin yatırım harcamalarını karşılayacak seviyeye getirecek şekilde teşviklerle artırılmalıdır.

4. Merkez Bankası teknik olarak kötü yönetilen maliye politikasının payandası değil kontrolörü olmalıdır. Yüksek reel faizin maliye politikasının kötü yönetildiğini gösteren karne notu olduğu unutulmamalıdır.

5. Sosyal güvenlik açığı radikal biçimde düşürülmelidir.

6. Merkez Bankasına döviz alması için yapılan baskıların, reel faizin yüksek, dolar/euro faizlerinin ise yurt dışında düşük olduğu ortamda, anlamsız olduğu bilinmelidir.

GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Mevcut durum

1. Ak Parti ve Hükümet, halk desteği ve iç bütünlük bakımından çok güçlü bir konumda görünmektedir. Ak Parti ve Hükümet, hatta normal şartlarda kendi aleyhine olması muhtemel gelişmeleri dahi siyasal olarak kendi kazanç hanelerine yazma imkanına kavuşmuş durumdadır. Muhalefet ise yok mesabesinde. Bu durumun, bir yandan ülkenin hayati milli konularda sağlıklı ve sonuç getirici karar ve tavırlar alabilmesi açısından risk yaratması, diğer yandan da Ak Parti liderliğinin hata payını artırması da mukadderdir.

2. Hükümet; kadro, fikir, donanım, proje bakımından zayıftır. İşler adeta sadece Başbakana kalmış gibidir. Muhtelif konulardaki gelişmeleri zamanında algılayıp koordineli ve planlı tedbirlere yönelmede önemli zaafiyetler gözlenmektedir. İşler olurla bırakılmış havası hakimdir; sıkışılınca alınan tedbirler ise palyatiftir.

3. Hükümetin iş ve istihdam alanlarında çok zayıf ve hazırlıksız olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomide günlük gidiş normal gözüküyor, ancak ekonomide hiçbir temel problem çözülmemiş/çözülemediği durumdadır.

4. Hükümet dış politikada aktif, ancak yöneldiği hedefler ve orduya karşı dış güvence anlayışıyla hareket etmesi nedeniyle aşırı tavizkar, teslimiyetçi bir görüntü sergiliyor.

5. K. Irak/PKK/Kürt Meselesi/ABD/AB/Ermeni Meselesi v.b eksenindeki gelişmeler nedeniyle toplumda milliyetçi hassasiyetlerin kabarması, ABD ve Batı düşmanlığının yükselmesi kaçınılmazdır. Ancak Kürtlere karşı aşırı yükselen öfkenin önünün kesilmesi gerekir. Yoksa; keskin sirke küpüne zarar verecektir.

6. Ordu, yargı, üniversite vb. diğer devlet kurumlarıyla Ak Parti, dolayısıyla Hükümet arasındaki kavga devam etmektedir. Bu kavga hali, bir yandan hayati meselelerde devlette zafiyete neden olurken, diğer yandan topluma sirayet eden kutuplaşmayı kökleştirmektedir.

Yapılması Gerekenler

1. Hükümet gücünün yerinde kullanılması gerekiyor. Kendini beğenmiş ve herkesi küçük gören bir anlayıştan mutlaka uzak durulmalıdır. Öte yandan da muhalefet boşluğunun doldurulmasına yardımcı olmak gerekiyor. Aksi takdirde, “Demokrasi oyunu bitti” kanaati pekişerek ülkeyi siyasal bunalım ve maceraya sürükleyebilecektir.

2. Ülke meselelerine hakim ve güçlü kadro... Ülke meselelerinin tespitini içeren ve çözümü için projeler, öneriler ortaya koymuş bir program. Gerçek sorunlara gerçek çözümler bulunmayıp işler geçen dönemdeki gibi ve aynı denge ve denklemler varsayılarak olurlarına bırakıldığı takdirde felaket güçlü bir ihtimaldir. Bu şekilde, bin güçlkle kazanılanın kaybedilmesi yanında çok geriye düşülmesi dahi işten bile değildir.

3. İş ve istihdam öncelikli bir politika belirlenmesi şarttır. Ekonomide kalıcı tedbirler alma niyeti olmalı ve buna uygun hazırlıklar yürütülmelidir. Koordinasyon sorunu çözümlenmelidir. Yabancıya teslimiyet noktasına varan politikalar makul/rasyonel düzeye çekilmeli, ekonomi toplumun ve ülkenin ihtiyaç ve çıkarlarına uyarlı hale sevk edilmeye başlanmalıdır.

4. İç dinamiklere karşı dış güvence aramayan ve bu nedenle daha serbest hareket edebilen bir iktidar şarttır. Milletın tasvibine ve devlete güven duyulmalı, siyasal meşruiyet milli bünyeye oturtulmalıdır. Her sorunun arkasında devlet kaynaklı komplo gören paranoid yaklaşım süratle terk edilmeli; bu yöndeki tehlikeli telkinlere artık kulak tıkanmalıdır.

5. Devlet kurumlarıyla aşırı iç içe geçmemek kaydıyla uzlaşmacı bir parti hüviyeti kazanılmalıdır. Tartışmalı konular samimi bir tavırla müzakere edilmeli; bu konular etrafında siyasal tahkimat alışkanlığı bırakılmalıdır. Devlette barışı sağlamak, milletin varlık ve istiklali için mutlak zaruret halini almıştır; bu barışı ise ancak Başbakanın gerçekleştirebileceği açıktır.

Not: *Ayrılıkçı terör örgütünün son saldırılarıyla gündeme gelen K.İrak ve Kürt sorunlarına ilişkin analiz ve değerlendirmelerin, konunun sahip olduğu boyutlar dikkate alınarak ayrı bir rapor ile bilahare arz olunması uygun görülmüştür.*